

LÁNG ZSOLT

MÁSRA IRÁNYULÓ TEKINTET

Mivel elég érzékeny a memóriám, jól emlékszem, mennyire rossz volt megszületni. Fullasztó levegő, szilánkos fények, hideg és durva érintések... és előtte a küzdelem a mélyből jövő örvények csápjával. Kissé kibillentett a dolog, nehezen találtam vissza igazi önmagamhoz, ahhoz a lényhez, aki világrajövetelem előtt voltam.

Világrajövetelemtkor kizuhantam önmagából, és eltelt néhány óra, míg sikerült oda visszapaszkodnom. Talán több is, mint néhány óra. Az is lehet, napokra volt szükségem, sőt akár évekre. Persze igazán soha nem bírtam visszatalálni. Ezért lett az életem szüntelen otthonkeresés. Visszajutni ahhoz a lényhez, aki abban a pillanatban keletkezett, amikor két sejt összeolvadt. Visszatalálni az egyesülés pillanatában szikraként felvillanó vízióhoz, amelyben először jelenik meg valaki, aki addig nem létezett.

(Szatmár) Kilencedikes koromban, egy februári délelőtti, órák közti szünetben a jeges iskolaudvaron fociztunk. Kicsúszott alólam a lábam, hanyatt vágódtam, ráadásul Katócz Sanyival együtt, aki rátenyerelt a homlokomra, így fejem az ő súlyával együtt koppant a fagyott talajon. Agyrázkódást kaptam. Miután feltápászkodtam, egész fura állapotba kerültem: mintha álomban jöttem-mentem volna. Elkérezkedtem, vettem a kabátomat, és hazaindultam, anélkül hogy tudtam volna, ki is vagyok valójában. A sarkon találkoztam Budai Karcssival, régi óvodástársammal, akit felismertem ugyan, ám magam számára is meglepően azt kérdeztem tőle: milyen évszakban vagyunk. Később

**Azokban a városokban,
ahol nem csupán
megfordultam, hanem
hosszabb-rövidebb ideig
éltem is, ezek
a pillanatok igazi
otthonosságérzettel
ajándékoztak meg.**

Gergely tanító nénivel találkoztam, és megemeltem előtte az egyensapkámat, ahogy apám szokta volt ilyenkor a kalapjával tenni. Hazaértem, beléptem az üres házba. És amikor már a konyhában voltam, akkor végre levált valamilyen lepedék a tudatomról, kezdett tisztulni az agyam. Ami segített magamra lenni, az a rizskók, a csodálatos rizsfelfújt volt. Azelőtt este sütötte anyám, és a felét meghagytuk ebédre: bent a blóderben, az aragáztűzhely sütőjében várakozott. Ahogy megéreztem a rizskók vaníliás illatát, visszatértek az emlékeim: az iskolából való hazatérésem útvonala, a Kölcsey utca, a Vajai utca, a zöld kapunk, a lépcsők, a rácsos terasz, az előszoba, falán a kitömött sas... Emlékezetem visszafelé berohanta az utat, és mivel látta, hogy az ismét akadálymentessé vált, lelkesen továbbszáguldott, vissza-vissza... És ez a szabad visszarohanás végtelen biztonságot adott. Mégsem ment tönkre a vezeték, ami engem keletkezésem pillanatához kapcsolt.

(Kolozsvár) A Házsongárdi temető evangélikus sírkertjében, Mikola Pál nyughelyének közelében, egy lécekből ácsolt padon volt a találkahelyünk... Nem éreztem otthon magam Kolozsváron, főképp abban a lehangoló, moldvai betelepítettek számára összetakolt lakónegyedben, ahol albréletben tengődtem, meg azon az egyetemen, ahova jártam, és ahol minden kizárólag románul zajlott. Ám a temetőben csupa magyar név vett körül, s ez megnyugtató. Meg az ismerős illatú jázminbokrok, az állandó rigófüty és nem utolsósorban egy merengő és forró öl, amelynek közelében ágbogas villámokként cikáztak a teremteni vágyó víziók. Úgy is mondhatom, a szerelem ez, a szerelem, amelyben talán ténylegesen sikerült narkisszoszi tekintetemet másra cserélni. A szerelem kibontakozás mások irányába, kibontakozás minden iránt.

(Marosvásárhely) Amikor kilencvenben Marosvásárhelyre érkeztem, a város még Szatmárnál is kisebbnek tűnt. Idegen volt, ezért idegenné tett. Nem tudtam átlátni, folyton eltévedtem, jóllehet ha haza akartam térni a szerkesztőségből, csupán két útvonal közül kellett választanom. Pár héttel azután költöztem oda, hogy márciusban halálra vertek néhány embert. De sem a gyásszal, sem a felháborodással nem tudtam azonosulni, ugyanis ahogy a két ellenséges oldal beállította, mindkét változat szemenszedett hazugság volt. A magyar tévében a Grand Hotel ablakából fölvevett amatőr videót fordítva állította be a stúdióba behívott „szakértő”, azt mondta, hogy a szegény földön heverő magyart verik a fehér karszalagot viselő „vatrás” románok... Holott mindenki tudta, a magyar szervezők viselnek fehér karszalagot, ők püfölik szét a magyar iskolát követelő lozinkákat a földön fekvő fején. Képtelen voltam érzelmi- leg azonosulni a várossal, azt fontolgattam, hogy továbbállok. Szerencsére a szerkesztőségben volt egy AT 286-os számítógép, amit akkor még senki nem használt. Azon volt egy számítógépes játék, a Prince of Persia. A játék hatvanperces, ami alatt különféle feladatokat teljesítve végig kell mennünk egy zezgugos labirintuson, hogy kiszabadíthassuk a gonosz vezír ultimátumától fenyegetett hercegkisasszonyt. E mesteri játék egy regény fordulatait követi, tehát nem csupán logika és ügyesség szükséges a megoldáshoz, hanem érzelmi átlényegülés is. Például az egyik reménytelen helyzetben egy kiséger hoz segítséget, de ahhoz, hogy segíteni tudjon rajtunk, nekünk meg kell érezni, a másra irányuló nyitottság erejénél fogva remélni kell, hogy jönni fog a segítség... A város helyett akkoriban ez a játék lett az otthonom. Az ifjú herceget váró hercegkisasszony hite adott reményt, hogy ahol élni lehet, ott szeretni is lehet. A szerelem végül is abból meríti hatalmát, hogy mindenkéhez szól.

(Róma) Összevert fiatal nő jött velem szembe a Corsón. Szépségét elszakadt nyári ruhája, véraláfutásos arca kiemelte és érinthetetlenné tette. Az erőszak min-

den irányban lezárja az utakat. Ezért történhetett, hogy e találkozás után agyrázkódásosan bolyongtam a városban, azt se tudva, merre járok. Részben az önvád is bénított, amiért nem segítettem rajta. A körülményekhez képest lepkekönnyű mozdulata, amivel karomra tette kezét, megtört közönyömön. De hiszen engem is elárultak, kihasználtak, átverték, hányszor és hányszor!, ebből a címzett nélküli néma szemrehányásból eredt tétlenségem, és korábbi csalódásokat kifordítva csaltam a sajnálat helyére önsajnálatot, különbségük létét empirikus fájdalomaimmal elfedve, behazudva magam egy amorf szenvedéstörténetbe, amely végeredményben nem jó semmire.

A Tiberis partján lyukadtam ki, a Palatinus híd alatti rakparton, a Cloaca Maxima előtt. Az öblös, barlangszerű kanáliskijárat fölött szobányi betonlap, vasráccsal elkerítve. A vasrács mögött paravánokkal elbarikádózott sarok. Az öreg még nem volt öreg, legalábbis a mozdulatai fiatalosan sebesek és pontosak voltak. Széthúzta a függönnyt, amit egy vastag madzagra aggatott fel, kiásított a folyó felé, végigsimított kócos, ősztökén. Valószínűleg nemrég ébredt, épphogy átöltözött, egy hálóingszerűséget előbb kirázott, majd ráigazította egy vállfára, előbb az egyik vállat, aztán benyúlva az ing nyakán, alulról megemelve a másikat. Begombolta a két felső gombot. Ezután a vállfát az oldalsó paravánra akasztotta. Ahogy viszonyba lépett az inggel, a vállfával, a paravánnal, abban láthatóvá vált az önmagához való viszonyulása is. Ezt a viszonyt nem ténykedésének műveletsora alakította ki. Léteznie kellett egy előképnek, a körülményekkel mindig összhangban lévő egyetemes otthonosságnak, csakis az abban való osztozás lehetett a mozdulatok meghatározója.

(Berlin) Az Uhland utcára néző teraszunkon újítottam fel kerékpáromat, amit hús euróért vettünk az utca másik végében egy bicikliműhelyben. Csak a vázát festettem le, a sárvédőket, a kerékperemet meghagytam eredeti állapotában. A nyergét sem cseréltem ki, annak ellenére, hogy körömnnyi szakadás csúfította puha bőrét. Ezen a kerékpáron otthon éreztem magam, bárhol is jártam, az Unter den Lindenen, a Tiergartenban, a Hallensee partján, szeles őszen vagy fagyos télen, amikor egy csonttá fagyott kutyaszartól az első kerekem felszedett egy nyolcast, ki kellett szednem a küllők megfeszítésével, ami egyébként nem is olyan bonyolult, leginkább a zongorahangoláshoz hasonlatos művelet. Biciklimet kint tartottam az udvaron, a fémrácsban, és amikor az egy év leteltével eljöttünk, hagytam, maradjon. Magamból egy rész... Soha semmi nem tűnt el, bárhol hagyhattuk. Soha nem loptak meg. Soha senki nem bélyegzett meg minket, nem szólták meg sutaságainkat, otthonról hozott rossz szokásainkat, hanem türelemmel hagyták, hogy rajtuk, sutaságainkon, rossz szokásainkon keresztül tudjuk belátni életünk következetlenségeit. Biztonságban hagytam a biciklimet. Már volt ott egy mohás nyergű elhagyott, gumiabroncsa szétfoslott, pereme mélyen besüppedt a talajba. Azt gondoltam, az enyémmre is ez a sors vár. De amikor két év után visszamentem a házba, és hátranéztem az udvarba, csak a mohás nyergűt találtam, az enyém eltűnt. Tudom, nem lopták el. Valószínűleg elindult utánam. És egyszer meg fog érkeznem, mint nagyapám elrekvirált lova, öt évvel a háború befejezése után. Annak szempontjából, ami megtörtént velünk, velem és a biciklimmel, amit a város útjainak beszívásával tettünk nyilvánossá, amit az egymásrautaltságunkon keresztül tártunk fel, amivel azonosítottuk a viszonyunkat, az egymáshoz és a városhoz valót, annak szempontjából nem is történhet másképp.

Azokban a városokban, ahol nem csupán megfordultam, hanem hosszabb-rövidebb ideig éltem is, ezek a pillanatok igazi otthonosságérzettel ajándékoztak meg. Voltak más alkalmak, más kalandok is, de most ezek jutottak eszembe. A szeretet pil-

lanatai voltak. Miért a szereteté? Mert visszavittek korábbi pillanatokig, végeredményben a keletkezésig, oda, ahol mindenre rányílik a tekintet, rá a nagy-nagy sokaságra, atomoktól kezdve végtelen tejútrendszerekig, volt és eljövendő gondolatoktól sugarasan szétszóródó érzelemrezgésekig, testnedvektől szívritmusig, ágyrugó nyikkanásától ablaküvegnek csapódó bogarak koppanásáig, szomszédoktól idegen bolygólakókig, mindenre, külön darabokként és a darabokból összeálló mindenségként. A keletkezés pillanatáig visszavezető városok emlékeztettek, hogy más is lehetek, mint Narkisszosz, akit nem lehet szeretni.

